

Lieta C-422/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 31. maijs

Iesniedzējtiesa:

Bundesverwaltungsgericht (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 27. marts

Prasītājs, apelācijas sūdzības iesniedzējs un revīzijas sūdzības iesniedzējs:

KH

**Atbildētājs, atbildētājs apelācijas tiesvedībā un atbildētājs revīzijas
tiesvedībā:**

Hessischer Rundfunk

Pamatlietas priekšmets

Monetārā politika, euro banknotes kā likumīgs maksāšanas līdzeklis,
audiovizuālās licences maksas veikšana skaidrā naudā

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai ar ekskluzīvo kompetenci, kas Savienībai saskaņā ar LESD 2. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu, ir monetārās politikas jomā attiecībā uz dalībvalstīm, kuru naudas vienība ir euro, netiek pieļauts kādas šīs dalībvalsts tiesību akts, kurā ir paredzēts, ka dalībvalsts valsts iestādēm ir pienākums pieņemt euro banknotes, kad tiek izpildīti valsts varas noteikti naudas maksājumu pienākumi

2) Vai euro denominētu banknošu kā likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, kas noteikts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, Protokola (Nr. 4) par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem 16. panta 1. punktā trešajā teikumā, kā arī Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu 10. panta 2. punktā, ietver aizliegumu dalībvalsts valsts iestādēm atteikties pieņemt valsts varas noteiktu maksājumu pienākumu izpildi ar šīm banknotēm, vai arī Savienības tiesību akti pieļauj noteikumus, kas attiecībā uz konkrētiem valsts varas uzliktiem maksājumu pienākumiem liedz veikt maksājumu ar euro banknotēm?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz otro jautājumu ir noliedzoša:

Vai dalībvalsts, kuras naudas vienība ir euro, pieņemts tiesību akts Savienības ekskluzīvās kompetences jomā attiecībā uz monetāro politiku var tikt piemērots tiktāl un tik ilgi, kamēr Savienība nav izmantojusi savu kompetenci?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līgums par Eiropas Savienības darbību (turpmāk tekstā – “LESD”), it īpaši 2., 3. un 128. pants

Protokols (Nr. 4) par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem (turpmāk tekstā – “ECBS un ECB statūti”), it īpaši 16. pants

Padomes Regula (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu (OV 1998, L 139, 1. lpp.), it īpaši tās 10. pants

Komisijas Ieteikums 2010/191/ES (2010. gada 22. marts) par euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusa darbības jomu un ietekmi (OV 2010, L 83, 70. lpp.).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums] (turpmāk tekstā – “GG”), it īpaši 31. pants

Gesetz über die Deutsche Bundesbank [Likums par Vācijas Federālo banku] (turpmāk tekstā – “BBankG”), it īpaši 14. pants

Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums] (turpmāk tekstā – “BGB”), it īpaši 286. un 293. līdz 295. pants

Rundfunkbeitragsstaatsvertrag [Valsts līgums par audiovizuālās licences maksu] (turpmāk tekstā – “RBSfV”), ko Hesenes federālā zeme apstiprināja ar 2011. gada 23. augusta likumu, it īpaši 2., 7., 9. un 10. pants.

Satzung des Hessischen Rundfunks über das Verfahren zur Leistung der Rundfunkbeiträge [Hessischer Rundfunk statūti par audiovizuālās licences maksas nodrošināšanas procedūru (turpmāk tekstā – “Licences maksas statūti”), it īpaši 10. pants

Īss pamatlīetas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītājs ir tāda dzīvokļa īpašnieks, kas atrodas atbildētājas, reģionālas sabiedriskas raidorganizācijas, teritorijā. Tādējādi saskaņā ar *RBSfV* 2. panta 1. punktu tam ir pienākums atbildētājai maksāt audiovizuālās licences maksu.
- 2 Prasītājs piedāvāja samaksāt audiovizuālās licences maksu skaidrā naudā, ko atbildētāja tomēr atteica, atsaucoties uz tās Licences maksas statūtu 10. panta 2. punktu. Saskaņā ar šo noteikumu audiovizuālās licences maksu var maksāt tikai ar bezskaidras naudas maksājumu, izmantojot tiešo debetu, individuālu pārskaitījumu vai automātisku pārskaitījumu.
- 3 Atbildētāja ar 2015. gada 1. septembra lēmumu par 2015. gada otro ceturksni noteica nesamaksāto audiovizuālās licences maksu 52,50 EUR apmērā un soda naudu 8 EUR apmērā. Ar 2016. gada 31. marta lēmumu par sūdzību atbildētāja noraidīja prasītāja sūdzību.
- 4 Prasītājs iesniedza prasību par divu iepriekš minēto lēmumu atcelšanu. Pakārtoti tas lūdza konstatēt, ka tam ir tiesības veikt audiovizuālās licences maksu atbildētājai skaidrā naudā. Prasība tika noraidīta pirmajā un otrajā instancē.
- 5 Ar iesniedzējtiesā celtu revīzijas sūdzību prasītājs turpina uzturēt spēkā savu lūgumu. Kā pamatojumu tas norāda, ka *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā un *LESD* 128. panta 1. punkta trešajā teikumā attiecīgi esot noteikts beznosacījuma un neierobežots pienākums pieņemt euro banknotes kā līdzekli naudas parādu dzēšanai. Šis pienākums varot tikt ierobežots tikai ar līgumisku vienošanos starp attiecīgajām pusēm vai pamatojoties uz likumisku vai Savienības tiesību pilnvarojumu. Tas tā esot arī gadījumos, kad masveida procedūru ietvaros praktiski iemesli liecinātu par labu skaidras naudas maksājumu izslēgšanai.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Strīda atrisināšana ir atkarīga no Tiesas nolēmuma par Līgumu interpretāciju.

Lietas vērtējums saskaņā ar valsts tiesībām

- 7 Saskaņā ar valsts tiesību aktiem atbildētājas lēmumi, kuru atcelšanu prasītājs lūdz ar savu galveno prasījumu, ir uzskatāmi par prettiesiskiem.
- 8 Prasītājam kā dzīvokļa īpašniekam gan bija pienākums maksāt audiovizuālās licences maksu saskaņā ar *RBSfV* 2. panta 1. punktu. Audiovizuālās licences

maksas veikšanas pienākums, kas privātajā sektorā ir piesaistīts dzīvokļiem, būtībā ir saderīgs ar Pamatlikumu, kā to noteikusi *Bundesverfassungsgericht* [Federālā Konstitucionālā tiesa] 2018. gada 18. jūlija spriedumā. Saskaņā ar *RBSStV* 7. panta 3. punktu prasītājam licences maksa par strīdīgo laikposmu no 2015. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 30. jūnijam bija jāveic minētā perioda vidū, t.i., 2015. gada 15. maijā. Tā kā pakalpojuma sniegšanas periods tiek noteikts saskaņā ar kalendāru, brīdinājuma vēstule par kavējuma iestāšanos nav bijusi nepieciešama (skat. *BGB* 286. panta 2. punkta 1. apakšpunktu).

- 9 Tomēr atbildētāja apstrīdēto lēmumu pieņemšanas brīdī bija nokavējusi izpildījuma pieņemšanu (*BGB* 293. pants), kas izslēdz debitora nokavējumu, jo tā atteicās no prasītāja piedāvātās audiovizuālās licences maksas veikšanas skaidrā naudā.
- 10 Proti, saskaņā ar *BBankG* 14. panta 1. punkta otro teikumu banknotes, kas denominētas euro, ir “vienīgais neierobežotais likumīgais maksāšanas līdzeklis”. Sistemātiski, vēsturiski un teleoloģiski interpretējot šo noteikumu, iesniedzējtiesa secina, ka valsts iestādēm ir pienākums pieņemt euro banknotes, ja tādējādi tiek izpildīti valsts varas noteikti naudas maksājumu pienākumi. Izņēmumi nevar tikt vienkārši pamatoti ar praktiskas administrēšanas vai izmaksu samazināšanas apsvērumiem, bet gan tiem ir nepieciešams pilnvarojums federālā likumā.
- 11 Tomēr šajā gadījumā pastāv tikai pilnvarojums federālās zemes tiesību aktos, jo *RBSStV*, uz kā pamata tika pieņemti atbildētājas licences maksas statūti, attiecībā pret prasītāju ir saistošs spēks tikai ar Hesenes federālās zemes likumu par apstiprināšanu.
- 12 Saskaņā ar *GG* 31. pantu (“valsts tiesību akti pār federālo zemju tiesību aktiem”) šis federālās zemes tiesību akta pilnvarojums ir spēkā neesošs, jo ar to tiek pārkāpts valsts noteikums – *BBankG* 14. panta 1. punkta otrais teikums.
- 13 Iesniedzējtiesa uzskata, ka *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzētais pienākums pieņemt euro banknotes attiecas arī uz tā saucamajām masu procedūrām, kā piemēram, audiovizuālās licences maksas iekasēšanu. Nav pierādījumu, ka ar iespēju audiovizuālās licences maksu veikt skaidrā naudā tiktu apdraudēts saskaņā ar *Bundesverfassungsgericht* judikatūru noteiktais radiopārraižu iestāžu finansējums. Tas, ka ar skaidras naudas pieņemšanu saistītās izmaksas attiecīgā gadījumā paaugstinātu audiovizuālās licences maksu un tādējādi būtu slogs arī tiem licences maksas veicējiem, kuri neizmanto iespēju maksāt skaidrā naudā, saskaņā ar valsts tiesībām ir pieļaujams.

Par pirmo prejudiciālo jautājumu

- 14 Iesniedzējtiesa jautā, vai *BBankG* 14. panta 1. punkta otrais teikums nav piemērojams, jo tas nav saderīgs ar Savienības ekskluzīvo kompetenci monetārās politikas jomā.

- 15 Saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu Savienībai ir ekskluzīva kompetence monetārās politikas jomā attiecībā uz dalībvalstīm, kuru naudas vienība ir euro. Tādējādi saskaņā ar LESD 2. panta 1. punktu tikai Savienība drīkst veikt likumdošanas funkciju un pieņemt juridiski saistošus aktus; dalībvalstis to var darīt pašas tikai tad, ja Savienība tās pilnvarojusi vai tas vajadzīgs Savienības pieņemto aktu īstenošanai. Saskaņā ar LESD 2. panta 6. punktu Savienības kompetences īstenošanas apjomu un pasākumus nosaka Līgumu noteikumi, kas attiecas uz konkrēto jomu. Attiecībā uz monetāro politiku šajā ziņā ir īpaši jāņem vērā LESD 127. un turpmākie panti.
- 16 LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētā monetārās politikas jēdziena saturs un tādējādi Savienības ekskluzīvās kompetences apjoms vēl nav pilnībā precizēts. Saskaņā ar Tiesas judikatūru (skat. spriedumus, 2012. gada 27. novembris, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 53. un turpmākie punkti, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 42. un turpmākie punkti, un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c., C-493/17, EU:C:2018:1000, 50. un turpmākie punkti) LESD nav ietverta precīza monetārās politikas definīcija, bet tajā ir definēti gan monetārās politikas mērķi, gan līdzekļi, kas ir Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) rīcībā šīs politikas īstenošanai. Saskaņā ar LESD 127. panta 1. punktu un 282. panta 2. punktu Savienības monetārās politikas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Līdzekļi cenu stabilitātes saglabāšanai ir, piemēram, eurozonas procentu pamatlikmes noteikšana, kā arī euro monētu un banknošu emisija (spriedums, 2012. gada 27. novembris, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 96. punkts). Turklāt ECBS un ECB Statūtu IV nodaļā ir uzskaitīti instrumenti, kurus ECBS var izmantot monetārās politikas ietvaros (spriedumi, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 45. punkts un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c., C-493/17, EU:C:2018:1000, 52. punkts). Visbeidzot, Tiesa ir precizējusi, ka, lai pasākumu kvalificētu kā monetāru pasākumu, ir nepietiekami, ka pasākumam var būt netieša ietekme uz euro stabilitāti (spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 56. un 97. punkts, kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 52. punkts).
- 17 Pamatojoties uz šo judikatūru, iesniedzējtiesa nevar pieņemt galīgo lēmumu par to, vai Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā attiecas uz noteikumu par juridiskajām sekām, kas – kā tas ir it īpaši attiecībā uz noteikumu par valsts iestāžu pienākumu pieņemt euro banknotes – ir saistīts ar euro banknošu kā likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, un vai tādējādi saskaņā ar LESD 2. panta 1. punktu šajā ziņā pastāv bloķējoša iedarbība attiecībā uz dalībvalstu likumdošanu. Minētais pienākums gan neattiecas ne uz cenu stabilitātes saglabāšanas mērķi, ne arī pastāv tieša saikne ar primārajās tiesībās uzskaitītajiem līdzekļiem šo mērķu sasniegšanai. It īpaši netiek ierobežotas vai modificētas Eiropas Centrālajai bankai un valsts centrālajām bankām ar LESD 128. panta 1. punktu piešķirtās tiesības emitēt euro banknotes. No otras puses, Tiesas judikatūra ļauj izdarīt pieņēmumu, ka arī noteikumi, kuriem būtu jānodrošina euro banknošu atzīšana par likumīgu maksāšanas līdzekli un tādējādi finanšu sistēmas darbība, ir jāiekļauj monetārās politikas jomā. Jebkurā gadījumā šķiet, ka nav

izslēgts, ka šāds tiesību akts kā pasākums, kas ir nepieciešams euro kā vienotas valūtas izmantošanai, varētu tikt balstīts uz LESD 133. pantu un tādējādi arī šajā ziņā saskaņā ar LESD 2. panta 1. un 6. punktu ir jāpieņem, ka Savienībai ir ekskluzīva kompetence.

Par otro prejudiciālo jautājumu

- 18 Jautājums par to, vai Vācijas likumdevējs, ņemot vērā Savienības ekskluzīvo kompetenci monetārās politikas jomā, vispār drīkstēja pieņemt tādu noteikumu kā *BBankG* 14. panta 1. punkta otro teikumu, nerodas tad, ja jau spēkā esošajos materiālajos Savienības tiesību aktos ir ietverts aizliegums dalībvalsts valsts iestādēm atteikties iekasēt valsts pārvaldes noteiktos īpašos nodokļus ar euro banknotēm. Proti, arī šajā gadījumā, ņemot vērā, ka ar to tiek pārkāpts augstāka juridiska spēka tiesību akts, licences maksas statūtu 10. panta 2. punkts būtu prettiesisks, kā rezultātā prasītāja revīzijas sūdzība būtu jāapmierina.
- 19 Saskaņā ar LESD 128. panta 1. punkta trešo teikumu, kā arī identisko ECBS un ECB Statūtu 16. panta 1. punkta trešo teikumu Eiropas Centrālās bankas un valstu centrālo banku emitētās banknotes ir vienīgās naudaszīmes, kam Savienībā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss. Turklāt sekundāro tiesību aktu līmenī Regulas Nr. 974/98 10. panta otrajā teikumā ir noteikts, ka, neskarot šīs Regulas 15. pantu, t.i., pēc pārejas perioda beigām, euro denominācijas banknotes ir vienīgās banknotes, kam ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss visās minētajās dalībvalstīs. No likumīgā maksāšanas līdzekļa jēdziena automātiski neizriet pienākums pieņemt euro denominētas banknotes, kā tas jau norādīts attiecībā uz Vācijas tiesību aktiem. Šis jēdziens nav definēts ne attiecīgajās LESD primāro tiesību normās vai ECBS un ECB statūtos, ne Regulā Nr. 974/98. Minētās regulas 19. apsvērumā ir tikai norādīts, ka Savienības likumdevēja skatījumā ierobežojumi attiecībā uz iespēju maksāt skaidrā naudā tik viegli neietekmē euro skaidras naudas kā likumīga maksāšanas līdzekļa statusu. Tādējādi ierobežojumi maksājumiem banknotēs un monētās, ko sabiedriskās kārtības iemeslu dēļ noteikušas dalībvalstis, nav nesaderīgi ar euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusu, ja ir pieejami citi likumīgi maksāšanas līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā.
- 20 Nav arī skaidrs, kāda nozīme šajā kontekstā ir Ieteikumam 2010/191. Tajā gan “likumīga maksāšanas līdzekļa” jēdziens tiek konkretizēts, it īpaši, 1. punkta a) apakšpunktā norādot: “Maksāšanas pienākuma kreditors nevar atteikties pieņemt euro banknotes un monētas, ja vien puses nav vienojušās par citiem maksāšanas līdzekļiem”. Saskaņā ar Ieteikuma 2. un 3. punktu atteikties to darīt var tikai mazumtirdzniecības darījumos “tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar “labticības” principu”. Tomēr Savienības iestāžu ieteikumi nav saistoši saskaņā ar LESD 288. panta 5. punktu. Turklāt Ieteikuma 2010/191 rašanās vēsture norāda uz to, ka mērķis bija tieši izvairīties no formāla tiesību akta pieņemšanas, jo pastāvēja domstarpības attiecībā uz jautājumu, vai Savienībai ir jābūt ekskluzīvai kompetencei, ko tā vēl nav īstenojusi, noteikt vispārēju “likumīga maksāšanas

līdzekļa” definīciju un no tā izrietošās sekas, vai arī šajā ziņā valstu likumdevējiem ir tiesības rīkoties.

Par trešo prejudiciālo jautājumu

- 21 Runājot par pirmā minētā jautājuma, vai Vācijas likumdevējs, ņemot vērā Savienības ekskluzīvo kompetenci monetārās politikas jomā, vispār drīkstēja pieņemt *BBankG* 14. panta 1. punkta otro teikumu, atbilstību noraidīši ir jāatbild arī tad, ja, lai gan no spēkā esošajām materiālajām Savienības tiesībām neizriet pienākums pieņemt euro banknotes, iekasējot valsts pārvaldes noteiktos īpašos nodokļus, taču katrā ziņā var tikt piemērots valsts tiesiskais regulējums ar šādu saturu tiktāl un tik ilgi, kamēr Savienība nav izmantojusi savu kompetenci.
- 22 LESD 2. panta 1. punktā gan ir paredzēts, ka dalībvalstis jomā, kurā ar Līgumiem Savienībai ir piešķirta ekskluzīva kompetence, veikt likumdošanas funkciju var tikai tad, ja Savienība tās pilnvarojusi vai tas vajadzīgs Savienības pieņemto aktu īstenošanai. Turklāt Tiesas judikatūrā jau sen ir precizēts, ka Savienības tiesības ir prioritāras attiecībā pret dalībvalstu tiesībām (skat. spriedumu, 1964. gada 15. jūlijs, *Costa*, 6/64, EU:C:1964:66, 1270. lpp.). Tāpat ir precizēts, ka saskaņā ar principu par Savienības tiesību pārākumu pār valsts tiesībām Līguma noteikumi un tieši piemērojamie Savienības iestāžu tiesību akti attiecībā pret dalībvalstu tiesību aktiem nozīmē, ka tikai ar to spēkā stāšanos vien ikviens neatbilstošs valsts tiesību akts kļūst automātiski nepiemērojams un šajā ziņā netiek pieļauta jaunu saistošu valsts tiesību aktu pieņemšana, ciktāl tie būtu nesaderīgi ar Savienības tiesībām (skat. spriedumu, 1978. gada 9. marts, *Simmmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, 17. un 18. punkts). Tomēr būtiskie Tiesas nolēmumi par Savienības tiesību aktu piemērošanas prioritāti attiecas uz tādiem gadījumiem, kad valsts tiesību akts ir pretrunā materiālai Savienības primāro vai sekundāro tiesību normai. No pašreizējās judikatūras nevar droši secināt, vai valsts tiesību akts nedrīkst tikt piemērots jau arī tad, ja tas, nepastāvot Savienības likumdošanas darbībai, ir pieņemts tikai pārkāpjot Savienības ekskluzīvās kompetences bloķējošo iedarbību.